

Dette er så meget mere besynderligt, som størsteparten af det nuværende jødiske trossamfund stammer fra disse indvandring. Bortset fra en enkel bemærkning i overrabbiner *Bent Melchior*s artikel om danske jøder i det 20. århundrede siges der intet om de seneste års indvandring af flygtede polske jøder. Her er der dog ellers tale om en ny indvandringsbølge af den karakter, der har været så karakteristisk for det jødiske samfunds udvikling.

Det mest originale bidrag til festskriftet er Bent Büdnikows udvalg af illustrationer, hvoraf de fleste offentliggøres for første gang. Billedteksterne er fortræffelige.

Det siger sig selv, at på festskriftets 373 sider kan de nævnte omfattende emner kun behandles overfladisk. I betragtning af de store omkostninger, der er forbundet med udsendelse af et sådant festskrift, kan man rejse det spørgsmål, om ikke denne form for festskrift hører fortiden til. Heldigvis er mange, der skal fejre et jubilæum på litterær måde, efterhånden ved at indse, at den rigtige måde er at behandle et enkelt emne eller nogle få emner til bunds. Disse traditionelle overfladiske festskrifter er ikke det meget store arbejde værd, som er lagt i dem.

Poul Meyer

Jens Meier: *Om Marie Grubbe*. (Lolland-Falsters Historiske Samfund, Maribo 1982). 136 s., 125 kr.

Marie Grubbe-skikkelsen har fængslet flere af vore bedste kunstnere gennem tiderne. Det ligger vel i det traurige tema med stærk appel: nedgang og fald. Mange, der har været grebet af de kunstneriske fremstillinger, givet først og fremmest af Blicher og J. P. Jacobsen, har vel tænkt over, hvorledes det forholdt sig med de historiske realiteter

omkring Marie Grubbe. Senest har universitetslektor Leif Nedergaard i »Nordisk Tidsskrift«, 1980, 4, i artiklen »Den virkelige Marie Grubbe og J. P. Jacobsens romantisering« søgt gennem kildestudier at tage lidt af glansen af den fyrige adelskvinde.

Her foreligger nu på forbilledlig vis en fuldstændig historisk dokumentation, der en gang for alle sætter tingene på plads. Bogen er udgivet med støtte fra bl.a. scleroseforeningen af den nu allerede afdøde Jens Meier. På vel-skrevne 40 sider fremstilles Marie Grubbes livshistorie. Derpå fremlægges 43 relevante kilder. Heraf har mange ikke før været udgivet, mens nogle har været gengivet i S. Kjærs eller A. Fjelstrups bøger, begge fra 1904 om henholdsvis familien og Marie Grubbe selv; endelig slutes der af med 15 sider noter til kilderne. Det hele kunne knapt være gjort bedre. Nu kan man få grundig besked om virkelighedens Marie Grubbe bag de kunstneriske fremstillinger. Publikationen er udgivet i et tiltalende udstyr, endda med et par farvebilleder. Desværre findes ingen pålidelige billeder af hende selv, men en kundskabsrig nordmand fra 1700-tallet beskrev hende som »meget sortladet og fast moresque og af en sterk couleur«, og hun »så ret brynstig ud«.

Ib Gejl

Per Grau Møller: *Udskiftningen og dens økonomiske og sociale følger i Sønderjylland ca. 1730-1830. En analyse af et udvalgt område på Nordals* (Studier, udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland, nr. 1, Åbenrå 1984), ill. 194 s.

Udskiftningen var en af de store omvæltninger i det danske agrarsamfund, sandsynligvis den vigtigste af de ændringer, der skete i reformtiden fra